

Vabaühenduste AVP võrgustiku ümarlaud

7. veebruaril 2014 Avatud Eesti Fondis

Päevakord:

1. IRM raporti ülevaade, arutelu - Hille Hinsberg
2. AVP järgmise perioodi Eesti tegevuskava ettevalmistamisest- Eve Sirp, Anneli Leega Piiskop (Välisministeerium)
3. Kohalगतatud küsimused
  - legislative Openness WG käivitamise olukorrast – Liia Hänni

1. Independent Reporting Mechanism (IRM) raport

Eesti raport valmis õigeaegselt, sellega tegeles Hille. Hille valiti seda tööd tegema konkursi alusel. Raport on avaldatud OGP [veebilehel](#) ja seda on võimalik sealsamas kommenteerida.

Hille: Soovitused, kuidas hindamine peaks käima, tulid Ameerika ekspertidelt, kes IRM e. Sõltumatu Hindamise Mehhanismi raames koordineerivad rahvusliku tasandi hindajate tööd. Hindamisprotsess: aluseks oli valitsuse koostatud enesehinnangu raport, millega tutvusime eelmisel AVP ümarlinal. Valitsuse raport on ülevaatlik, kuid lisaks tulid arvesse ka muud infoallikad ja raporti koostaja ekspertarvamus nii asjade seisuga kui järgmiste sammude osas. Raportis on eristatud info ja hinnangud. Raporti tööversiooni enne tänasel ümarlinal esitlemist nägi ka Riigikantselei, Liia Hänni ja Maris Jõgeva (EMSL-ist), nende märkuste alusel on teksti sisse viidud muudatused.

Raporti koostamisel on küsitletud 2 fookusgruppi: AVP ümarlana liikmed, kes on olnud tihedalt kursis AVP tegevuskava algse koostamise ja selle elluviimisega. Teine grupp olid inimesed, kes ei teadnud AVP olemasolust (kohalike omavalitsuste inimesed jne), kuid kes olid tegevuskava sisutegevustega kokku puutunud. Raport hindab, kuhu on 2013. aasta sügise seisuga jõutud. Eesti AVP tegevuskava koosneb 2. blokist, millest esimene on avalike teenuste arendamine ja teine ametnikueetika.

1. blokis on mitu teemat kokku põimitud (avalikud teenused, avalik õigusloome, eesti.ee arendamine jne). Üks jõulisemaid tegevusi on olnud avalike teenuste korraldamine. Vastav roheline raamat on valitsuse poolt heaks kiidetud ja palju samme edasi astutud. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on väga aktiivne, tegu on suuremahulise programmiga. Neil on püüdlus jõuda struktuurse reformiga ka kohalike omavalitsusteni. Sihiks on lähtuda avalike teenuste pakumisel kodaniku vaatekohast selles teenuste arendamisse kodanikke kaasates.

Eesti.ee tegevuskava - seda eraldi olemas pole, tegu on Riigi Infosüsteemide Amet tööplaani osaga. Soovitus: selgemini näidata, kuidas on eesti.ee arendamine seotud avatud valitsemisega. Kindlat suunda pole riik hetkel teinud, tuleks valida selgem fookus, mis oleks vaja teha kaasamise ja läbipaistvuse, parema suhtluse jaoks.

Avalikud andmed - open data e ava-andmed. Soovitus: omavalitsusi ei tohiks kõrvale jätta, soovivad teada, mis toimub ja mis on nende roll. Vabaühendused: riik võiks olla keskne avaandmete protsessi vedaja, kuna tal on kompetents olemas. Hetkel ei ole isegi teada, mis andmed on kättesaadavad. Ametnikud tahavad teada, milliseid andmeid vabaühendused soovivad.

Avatud andmete repositooriumi loomine on ressursside puudumisel olnud külmutatud aastast 2012. Selles osas on Eesti maha jäänud paljudest riikidest, eriti brittidest. Avaliku teabe seadus nõuab üleminekut avaandmetele, aga pole selge, kuidas seda saavutada.

„Pilvetehnoloogia“ pilootprojektid- neid on tehtud 4 tk, nendega tuleb jätkata. Küsimus on, milliseid pilootprojekte teha, et ka ametiasutustel oleks lihtsam kaasa tulla.

Interaktiivsed juhendmaterjalid ja koolitused „Kaasamise hea tava“ rakendamiseks. Interaktiivsed juhendmaterjalid on hetkel veel tegemata, sõltub Riigikantseleist, millal vastavad tegevused käivituvad.

Mõjude hindamise süsteemi käivitamine - läbi põimitud sellega, kuidas toimub eelnõude menetlus. **Vaja on läbi vaadata tegelik seis kaasamisega. Olulist progressi hetkel raporteerida pole. Ametnikud teavad kaasamise head tava, kuid seda ei rakendata piisavalt. Kui alustatakse eelnõu väljatöötamist, peaks olema selge, millal ja kuidas saavad valitsusvälised osapooled protsessis kaasa rääkida.** Ministeeriumide tööprotsesside ülevaatamine - seda ei ole käivitatud. Valitsusasutused võiksid anda teada, mis eelnõude ettevalmistamisel toimub ja mis on tulevikus plaanis (teavitamise süsteem). Hetkel pole kohustust avaldada ministeeriumide tööplaan ja pole ka olemas mõistlikku viisi, kuidas neid ühises vaates avaldada ja otsinguid teostada. Filteerimine oluline, sest on ebareaalne loota, et inimesed korduvalt ja järjest käiks kõik veebilehed läbi, et leida vajalik info. Uues tegevuskavas võis suunduda selle poole, et oleks lihtsam ametkondades toimuvaid otsustusprotsesse jälgida.

2 blokk: ametnikueetika, siin oli raporti koostamisel hea partner Korruptsioonivaba Eesti. Majanduslike huvide deklaratsioonide elektroonilise registri koostamine - sellega on alustatud ja otsustatud, milline see sisult ja vormilt peaks välja nägema. Peaks veel kontrollima, kas see vastab avaliku teabe seaduse nõuetele avaandmete osas. Infot kogutakse teistest registritest, see on võtmekoht.

MTÜ-de rahastamissüsteemi korrastamine ja avalikustamise süsteemi loomine - on tehtud rahastamise korrastamise juhend, läbi viidud koolitusi, kuid ei ole selge, kas põhimõtted on rakendatud. Pole ülevaadet sellest, mille jaoks ja kellele kui palju raha on antud. Puudulik on tulemuslikkuse hindamine.

Korruptsioonivastase strateegia tegevuskava koostamine - siin valdkonnas on head uudised. Kavandatud on 79 meetet - praktiliselt kõik, mis seda teemat puudutab, on olemas, sh ametnike tegevuse läbipaistvus ja kontroll. Küsimus on üleval – kas kohalikele omavalitsustele on piisavalt mõeldud? Kas neile peaks tegema karmimad meetmed, kuna seal on suuremad probleemid? Mida tegevuskavas ei ole, on nn. pehmed meetmed, näiuteks korruptsioonist teavitajate kaitse.

Osa 2. bloki tegevusi ei ole väga kaalukad, nt. ametnikueetika nõukogu moodustamine ja selle töö käivitamise detailid. Panna rõhk pigem sellele, et Riigikogu teeks oma eetikakoodeksi. Eetikakoolituste korraldamine - sellest võiks samuti loobuda, kuna sellest ei tulene otsest kasu avatud valitsemise põhimõtete edendamisel. Anna Laido (EMSL) tõi välja, et ametnikueetika koolitus tuleks liita üldisesse ametnike koolituse programmi, seda ei peaks täielikult kõrvale jätma.

Lisaks tegevuskava rakendamise olukorra hindamisele sisaldab raport hinnangut AVP siseriiklikule korraldusele ja esitab ettepanekuid, milliseid tegevusi uude tegevuskavva võtta. Kuidas tegevus tuleks Eestis tervikuna organiseerida?

Vaadates tagasi algusele, oli AVP tegevuskava koostamine pisut konarlik. Palju tuli tagasisidet inimestelt, kes oleksid soovinud osaleda tegevuskava loomises, aga ei saanud (nt Siseministerium). Nüüd tuleks kaasamist ja laiemat avalikkuse osalemist teadlikumalt kavandada (kindel ajakava, kes osalevad ja mis toimub, seda proaktiivset).

Ümarlaud on siiani koos käinud kodanikualgatuslikult. Aeg oleks kokku leppida laiapõhjalisem platvorm, kus saaks osaleda nii valitsuse, vabaühenduste, ettevõtjate ning ametiühingute, samuti kohalike omavalitsuste esindajad. Vabatahtlikkuse alusel tegutsev ümarlaud ei suuda kanda kõiki ülesandeid, mis seonduvad avatud valitsemise põhimõtete levitamisega ühiskonnas ja erinevate sektorite koostöö korraldamisega AVP protsessis.

Hetkel ei ole AVP tegevuskaval selget siseriiklikku eestvedajat, Välisministerium ja Riigikantselei pole initsiatiivi ametlikult võtnud. Kokkulepe tuleks saavutada, milline oleks edasine tööjaotus ja tegevus. AVP tegevuskava - kuna ei ole tegu valitsustasandi otsusega ning ametliku dokumendiga, siis pole takistust lülitada sisse teisted võimutasandid (Riigikogu, kohalikud omavalitsused). Riigikogu on eelarve kinnitaja, tegevuskavast on seni puudu olnud rahakasutuse ja eelarvete koostamise ja selle aruandluse läbipaistvus.

AVP tegevuskava ambitsioonikus - põhimõtted, mida AVP üritab edendada on väga ambitsioonikad. Need peaksid avalduma läbivalt erinevates valdkondades. **Uue tegevuskava juures oleks vaja teha rohkem tööd, tõsta selle ambitsioonikust näidates tegevuste juures, mil viisil need aitavad kaasa avatuse ja läbipaistvuse suurendamisele riigivalitsemises.** Ehk oleks mõistlik lisada **näitajaid**, mille abil hinnata **konkreetsete tegevuste tulemuslikkust**. See tuleneb asjaolust, et tegevuskavas on „*commitment*“- siin võiks selgitada, milles kohustuse täitmine väljendub avatud valitsemise põhimõtete seisukohalt. Siiani on „*commitment*“ olnud näiteks arengukava koostamine, kuid sellest ei pruugi tavalike kodanik välja lugeda, mis tegelikult tema jaoks muutub.

2. AVP järgmise perioodi Eesti tegevuskava ettevalmistamisest

Eve Sirp, Anneli Leega Piiskop (Välisministerium-VM): Välisministerium on suhelnud AVP rahvusvahelise tugiüksusega: oleme õigeks tähtjaks edastanud Washingtoni AVP rahvusvahelisele tugiüksusele Riigikantseleist saadud kommentaarid EE IRM raportile. Uue tegevuskava koostamiseks vajalikud materjalid, mis AVP tugiüksus Washingtonist saatis, edastasime Riigikantseleile (kes koordineeris esimese EE tegevuskava koostamist). Riigikantselei, kellega seni on AVP osas ladus koostöö olnud, andis VM-ile teada, et olukorras, kus AVP siseriikliku tööjaotuse osas puudub lõplik otsus, ei näe Riigikantselei endal edasist rolli AVP-ga tegelemiseks, sh. uue tegevuskava koostamiseks.

Et leida siseriiklikule AVP koordinatsioonile ja tööjaotusele lahendus, on VM omalt poolt tegelenud probleemile lahenduse otsimisega. Anneli Leega- Piiskop on ametnike tasemel suhelnud Justiitsministeriumi ja Riigikantseleiga. Äsja läks välja **Välisministeriumi kantsleri kiri riigisekretärile korraldada nõupidamine asjassepuutuvate ministeriumite kantslerite tasemel, et tekiks konkreetne otsus olukorra lahendamiseks.**

Välisministeeriumil on välissuhtluse roll, kas siseriikliku koordineerimisega jätkab Riigikantsleile strateegiabüroo või pigem Justiitsministeerium - see selgub, kui on toimunud eelmainitud nõupidamine kantslerite tasemel. Uue **tegevuskava AVP juhtkomiteele esitamise tähtaeg on 30. aprill. 15.juuniks tuleks tegevuskava üles laadida OGP/AVP kodulehele**. Et tegevuskava koostamine saaks käima lükatud, on kõigi huvides. Aeg sõltub selles, millal Riigisekretär kohtumise korraldab. Ümarlauda informeeritakse otsusest kohe.

Arutus toodi välja, et valitsus kui poliitiline institutsioon peaks lõpuks langetama otsuse, kuidas AVP siseriiklik koordineerimine toimub. Loodetavasti ei jää teema ainult kantslerite tasemele. Vajame selgust uue AVP tegevuskava ettevalmistamise korralduse kohta võimalikult kiiresti, sest aeg pressib peale.

Edasi arutati **võrgustiku ettevalmistused AVP tegevuskava uuendamiseks**. Vaja on jõuda selgusele, milliseid tegevusi uues AVP tegevuskavas peavad vabaühendused oluliseks. Meil on võimalik kujundada arvamus IRM raportis olevate soovitude suhtes ning lisada omalt poolt uusi ettepanekuid. Iga ühendus võiks oma tegevusvaldkonnas mõelda, mida oleks vaja AVP tegevuskavva lülitada. Kirjeldame lühidalt, mis on ettepaneku eesmärk ja kui võimalik, siis konkreetselt, milles valitsuse *commitment* võiks seisneda. Erialsed ettepanekud tuleks esitada kirjalikult, Liia koondab ettepanekud ja teeb nendest ümarlauale ülevaate.

Otsus: ümarlauda liikmed esitavad oma kirjalikud ettepanekud 8. märtsiks. Järgmine ümarlauda koosolek toimub 13.märtsil kell 15-17.00 AEF-is ettepanekute arutamiseks.

3. Kohalalगतatud küsimused

Legislative Openness Working Group - sinna püütakse kaasata parlamente, kes seni on AVP protsessist kõrvale jäänud. Londoni tippkohtumisel avati töörühm (Riigikogust Liisa Pakosta, valitsuse poolt 2 inimest ning Liia vabaühenduse poolelt). Praegu käib töörühma töö käivitamine, organisatsioonid on tagasisideks saatnud töörühma tegevuspõhimõtted ja tegevuskava. Riigikogus toimub arutus, kes peaks teemat vedama (e-parlamendi töörühm, põhiseaduskomisjon, Riigikogu juhatus). Töörühma korraldajad saavad uue pöördumise kõigi parlamentide spikerite poole, et tekiks seadusandjate esindatus töörühmas. Riigikogu võiks jõuda selgusele, kuidas lood läbipaistvusega tegelikult on. Näiteks, kas avandmetele üleminek, mida seadus ette näeb, toimub ka Riigikogus? Liia on ühenduses rahvusvahelisi võrdlusi teostanud eksperdigiga, et temalt saada arvamust Riigikogu IKT kasutamise olukorra kohta. Praegu on väga oluline, et **Riigikogu nimetaks oma ametliku esindaja Legislative Openness töörühma**. Üks tegevusliin on AVP võrgustikule lisandumas, edaspidi võiksime kutsuda Riigikogu esindaja ümarlauda koosolekule esinema.

Kristina (Teenusmajanduse Koda): Teenusmajanduse Koda algatusel toimub alates 2011. aastast Hea Õigusloome Tava raames parima ning halvima seaduse konkurs. Praegu saab esitada ettepanekuid tähtajaga 13. veebruar. Palun mõelda, keda välja tuua, arvesse saab võtta 2013. aastal vastu võetud nii seadused kui määrused. Senine kogemus näitab, et ka halvima seaduse valimisel on mõju, sest toob välja probleemid õiguslooes..

Arutus: **Kaasamise hea ja halb kogemus - ka sellise konkursi võiks välja kuulutada.**

Rahvaalgatuse seadustamise seis Riigikogus. See on algselt ümarlaua toetatud ettevõtmine Hille osales viimati põhiseaduskomisjoni istungil. Suures plaanis on olukord järgmine: kui 1000 allkirja on kokku kogutud, siis võib Riigikogule saata kollektiivse pöördumise. See läheb vastavasse komisjoni, kes peab tegema otsuse, kuidas asja edasi menetleda. Eelnõusse läks sisse ettepanek, et Riigikogu võib oma tegevustes konsulteerida teiste valitsusasutustega. Petitsiooni eelnõu läheb teisele lugemisele ja komisjon on teinud ettepaneku teine lugemine lõpetada. Siis jääb veel kolmas lugemine ja lõpphääletus. **Kuidas hakkab digiallkirjade kogumine toimuma** – sellele pole veel vastust. Tehnoloogiaga seotud ümarlaua liikmed võiks pead kokku panna ja mõelda, kuidas teemaga edasi minna.

Osaluseelarvestamine. Tartule lisaks võiks seda rakendada teistes linnades. Tartus võiks summa olla suurem, kui 1% arenduseelarvest. Lisaks tuleks vältida, et linnavalitsus ei hakkaks oma teemasid peale presssima. Enne, kui anda võimalus eelarves kaasa rääkida, võiksid linnade eelarved olla avalikud. Positiivne tagasiside on tulnud Tallinnast, kes on nõus oma eelarve visuaalselt esitama.

Koosolekut juhatas: Liia Hänni

Protokollis: Helena Savtšenko